

AQUATIC RESEARCH

Aquatic Research 1(4), 180-191 (2018) • DOI: 10.3153/AR18020

Original Article/Full Paper

İSTANBUL İLİ SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFLERİNİN TİCARİ OLANAKLARI VE SORUNLARININ İNCELENMESİ

Kadir Doğan

Cite this article as:

Doğan, K. (2018). İstanbul İli Su Ürünleri Kooperatiflerinin Ticari Olanakları ve Sorunlarının İncelenmesi. Aquatic Research, 1(4), 180-191. DOI: 10.3153/AR18020

Istanbul University,
Faculty of Aquatic Sciences,
Ordu Caddesi No: 8 Laleli
34134 Fatih/ Istanbul-Turkey

Submitted: 09.04.2018

Accepted: 20.09.2018

Published online: 28.09.2018

Correspondence:

Kadir DOĞAN

E-mail: kadogan@istanbul.edu.tr

©Copyright 2018 by ScientificWebJournals

Available online at

<http://aquatres.scientificwebjournals.com>

ÖZ

Bu çalışmada balıkçılığın önemli merkezlerinden olan İstanbul ilindeki su ürünleri kooperatifleri araştırılmıştır. Kooperatifler mekânlarında ziyaret edilerek araştırmanın amacına göre hazırlanan anket formları tam sayım yöntemine göre kooperatif yöneticileriyle yüz yüze görüşme ile doldurulmuş ve orijinal veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilere göre Marmara Denizi, Karadeniz ve İstanbul Boğazı'na kıyısı olan 21 ilçede 48 su ürünleri kooperatifinin faaliyet gösterdiği, kooperatiflere ortak toplam 3.716 balıkçının, 2.698 balıkçı teknisinin olduğu saptanmıştır. Kooperatiflerin ilçelere göre dağılımında 7 kooperatif ve 781 ortak balıkçısıyla Sarıyer ilçesinin ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Balıkçılık ve ticari açıdan önemli olan balık satış yeri, çekek yeri, soğuk hava tesisi, kooperatif bürosu ve sosyal tesise sahipliği ilçelerin fiziki yapısına göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır. İncelenen kooperatiflerden %87.5'inin büro ve sosyal tesise, %33.3'ünün balık satış yerine, %65.3'ünün çekek yerine sahip olduğu ve %52.1'inin balık nakil belgesi verdiği saptanmıştır. Sonuç olarak İstanbul su ürünleri kooperatifleri ülke balıkçılığına üretim yaparak ekonomik ve ticari olarak önemli katkılarda bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Balıkçılık, İstanbul, Kooperatifçilik, Ticaret, Su Ürünleri Kooperatifi

ABSTRACT

TRADE FACILITIES OF ISTANBUL FISHERIES COOPERATIVES AND INVESTIGATION OF THEIR PROBLEMS

In this study, fisheries cooperatives of Istanbul, an important center for fisheries sector, were investigated. Cooperatives were visited in their offices and survey forms that were prepared according to the aim of the study were filled with the interviews of the cooperative managers according to the complete inventory method and original data were collected. As a result of the study, it was determined that in 48 fisheries cooperatives are operating in 21 districts in the shores of the Sea of Marmara, Black Sea and the Istanbul Strait and there is a total of 3.716 fishermen as cooperative society and 2.698 fishing boats. Sarıyer district takes the first place with 7 cooperatives and 781 cooperative society. It was determined that some facilities that have importance in means of fishing and fish trade such as the fish market place, boat yard, cold-air storage places, cooperative offices and amenity-oriented greenery zones show some differences depending on the physical structures of the districts. It was determined that 87.5% of these cooperatives have offices and amenity-oriented greenery zones; 33.3% of them have fish markets; 65.3% of them have boat yards and 52.1% of them can issue fish-transportation document. In conclusion, Istanbul fisheries cooperatives makes important economic and commercial contribution into Turkey's fisheries sector by means of production.

Keywords: Fisheries, İstanbul, Cooperation, Trade, Fisheries Cooperatives

Giriş

Bugün büyük işletmelere sahip olan ülkemizde balıkçılıkla ilgili ulusal ve uluslararası yapı içerisinde sektörel boyut kazanmış çok sayıda işletme bulunmaktadır (Küçüköglü, 2012, Anonymus 2018a).

Balıkçılık sektörü tarım sektörü içerisinde; başta gıda olmak üzere sağlık, çevre, turizm, imalat ve lojistik sektörleri ile yakın ilişkileri nedeniyle ekonomik büyümede dolayısıyla ülke kalkınmasında stratejik bir öneme sahiptir (Boran, 2016). Balıkçılık sektörü, tarım sektörü içerisinde besin kaynağı olmanın yanında istihdamdaki işlevinden dolayı ekonomik ve toplumsal alanda da katkıları bulunan, uluslararası alanda en çok ticareti yapılan gıda maddesine sahip bir sektör konumundadır (Özdemir ve Aras, 2005, Küçüköglü, 2012).

Dünya ve ülkemizde toplumsal ve ekonomik kalkınmada özellikle tarım amaçlı kooperatifler etkin görevler üstlenmişlerdir. Aynı şekilde balıkçılık sektörü içerisinde de deniz ve iç su avcılığında su ürünleri kooperatiflerinin işlevleri yoğun olarak görülmektedir. Türkiye’de su ürünleri kooperatifleri sivil toplum örgütleri olarak öncelikle balıkçılık sektörünün geliştirilmesi, ortaklarının ekonomik kazanım ve ihtiyaçlarını sağlama yolunda örgütlenerek sayısal açıdan yıllar itibarıyla belirli bir seviyeye ulaşmış, ekonomik ve ticari alandaki yerini almıştır.

Ülkemizde balıkçılık konusunda 1943 yılında İstanbul’da ilk olarak kurulmuş olan “*İstanbul Balık Avcıları İstihsal ve Kredi Satış Kooperatifi*” (Özbilge, 1946; Doğan, 2017b) ile başlayan kooperatifçilik yapılanması, sonraki yıllarda balıkçıların bir araya gelerek kurdukları kooperatif sayısı yıllar itibarıyla istikrarlı bir şekilde artış eğiliminde olmuştur. 1943 yılında bir adet olan kooperatif sayısı, 1965 yılında 36, 1967 yılında 44, 1969 yılında 88 ve 1970 yılında ise 112 seviyesine ulaşmıştır (Uras, 1972; Arpa, 2015; Doğan, 2017a).

Balıkçılık kooperatiflerindeki örgütlenme ve sayısal artışlar 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu ve 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanununun çıkması ve kanunda kooperatifleşme konusunda yer alan destekleyici hükümleriyle su ürünleri kooperatiflerinin kurulmasını hızlandırmıştır. Su Ürünleri Kanunu, deniz ve iç sulardaki avlak alanlarını kiralama hakkını pazarlık usulüyle öncelikle su ürünleri kooperatiflerine tanımıştır. Ayrıca Ziraat Bankası’ndan kredi kullanımında gösterilecek teminatlarda, su ürünleri yatırımlarında, ithal edilecek istihsal vasıtalarından alınacak vergilerde, balıkçı barınaklarının kiralanmasında teşvik, himaye ve muafiyetler getirilmiştir. Kanun kapsamında verilen destekler sonucu 1973 yılında 133 olan birim kooperatif sayısı 1980 yılında 227, 1989 yılında 421, 1995 yılında 312, 2000 yılında 379, 2005 yılında 479, 2010 yılında 550, 2015 yılında 547, 2016

yılında ise 552 seviyelerine ulaşmıştır (GTHBSÜGM, 1975; TOBSÜDB, 1982; Doğan ve Timur, 2010; Doğan, 2016; Doğan, 2017b). Günümüzde 2018 yılı 31.05.2018 tarihi verilerine göre halen kıyılarımız ve iç su kaynaklarımızın bulunduğu yörelerimizdeki 68 ilimizde örgütlenmiş 551 birim kooperatif ve 30.871 ortağı bulunmaktadır (Anonymus 2018b).

Balıkçılığın önemli merkezlerinden olan İstanbul, dünya deniz ve kara ticareti işletmeciliğinde çok önemli bir ilimizdir. İstanbul, sürekli artan ticari kapasitesi, yüksek nüfus yoğunluğu, uluslararası pazar hareketleri, ülke ekonomisinin merkezi olma özelliği ve Karadeniz’den Ege ve Akdeniz’e olan pelajik balık göçlerinin gerçekleştiği İstanbul Boğazı üzerinde yer alması ve balıkçılık potansiyelinin yüksek olması sebebiyle su ürünleri kooperatifi olarak balıkçıların örgütlenmesinde öncü il konumundadır.

İstanbul, 2017 yılı verilerine göre faal su ürünleri kooperatif sayısı diğer illere göre 48 kooperatif ve dört bine yakın ortak balıkçısıyla ilk sırada yer almaktadır (Anonymus 2018c). İstanbul ilinde günümüzde balıkçılık faaliyetini sürdüren kooperatiflerden en eskisi 1949 yılında kurulmuş 98 ortaklı “*İstanbul Balık Müstahsilleri Su Ürünleri Kooperatifi*”, en yenisi ise 2009 yılında kuruluş işlemlerini tamamlayan 37 ortaklı “*Anadolufeneri Köyü Su Ürünleri Kooperatifi*”dir (Doğan, 2017b).

Kooperatifler kar amacı gütmeyen sivil toplum örgütü olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu çerçevesinde faaliyet gösterebilirler de kanunda düzenleme bulunmayan durumlarda kooperatiflerin ticaret işlemlerinde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 7061 sayılı kanunla değişik 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa tabidirler. Kooperatiflerin yaptığı ticari işlemlerle ilgili bilgiler adı geçen kanunların etkileri bulgular ve tartışma bölümünde ayrıntılı olarak verilecektir.

Bu çalışmada, balıkçılık sektörü ve ticaretin önde gelen merkezlerinden biri olan İstanbul ili su ürünleri kooperatifleri araştırılmıştır. Çalışmada öncelikle kooperatiflerin ilçelere göre dağılımları, balıkçılık açısından önemli olan fiziksel ve ticari imkânları, fiziksel imkânlarının balık avcılığı ve ticaretine etkileri, kooperatiflerin genel sorunları ve ileriye yönelik projelerinin olup olmadığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada elde edilecek sonuçlar balıkçılık kooperatifleri ile ilgili yapılacak benzer çalışmalara faydalı olacağı ve ışık tutacağı düşünülmektedir.

Materyal ve Metot

Araştırmanın ana materyalini İstanbul ilinde balıkçılık faaliyetini sürdüren su ürünleri kooperatifleri oluşturmaktadır (Şekil 1, Tablo 1). Kooperatiflerin listesi Gıda, Tarım ve

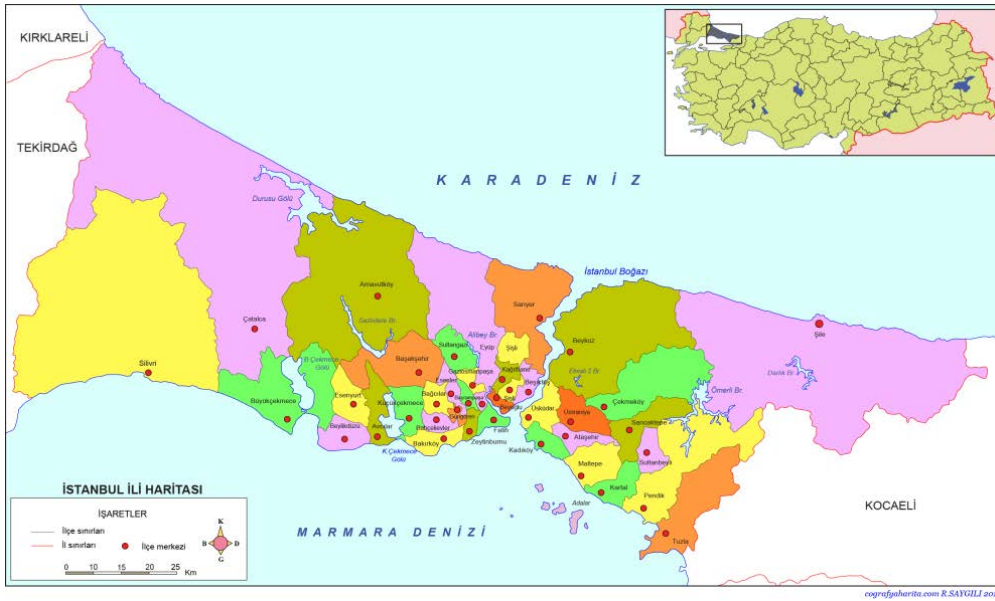
Hayvancılık İstanbul İl Müdürlüğünden alınmıştır (*Bakanlığın adı 09.07.2018 tarihli 703 numaralı KHK ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile birleştirilerek yeni ismi "Tarım ve Orman Bakanlığı" olmuştur.*

Araştırmada, hazırlanan ankette açık ve kapalı uçlu 34 soru sorulmuş anket formunda kooperatiflerin genel yapısı, kooperatif yöneticilerinin sosyo-ekonomik ve demografik yapıları, av teknelerinin fiziksel, teknik ve ticari özellikleri, kooperatiflerin ileriye yönelik projeleri ve sorunları ana başlıklar olarak belirlenmiştir. Bu makalenin konusunu oluşturan fiziki ve ticari imkânları, kooperatiflerin ileriye dönük projeleri ve sorunları başlığı altında çekek yeri, balık satış yeri, sosyal tesis ve kooperatif bürosu, kooperatifin balık nakil belgesinin verip vermediği, kooperatifin fiziki ve ticari

faaliyetlerini geliştirmek için ileriye dönük projelerinin olup olmadığı soruları yer almıştır.

Çalışma, av sezonunda Kasım 2016- Nisan 2017 tarihleri arasında belli aralıklarla kooperatiflerin faaliyet gösterdikleri mekânlarında ziyaret edilerek araştırmanın amacına göre hazırlanan anket formları tam sayım yöntemine göre kooperatif yöneticileri ve kooperatife ortak balıkçılarla yüz yüze görüşme ile doldurulmuş ve orijinal veriler elde edilmiştir.

Yapılan anketlerden elde edilen veriler, Microsoft Office Exel paket programına aktarılarak çeşitli istatistikî yöntemler kullanılarak çizelgeler ve şekiller oluşturulmuştur. Verilerin analizi sonucu oluşturulan çizelge ve şekiller yorumlanarak kooperatifler arasındaki farklılıklar ortaya konmuştur.

Şekil 1. Çalışmanın yapıldığı kooperatiflerin yerleri (cografyaharita.com, 2017)

Figure 1. Study site of the cooperatives

Tablo 1. Su ürünleri kooperatiflerinin ilçelere göre dağılımları

Table 1. Distribution of fisheries cooperatives by district

İlçeler	Kooperatif Sayısı	İlçeler	Kooperatif Sayısı
Adalar	4	Kartal	1
Arnavutköy	1	Küçükçekmece	1
Avcılar	1	Maltepe	1
Bakırköy	2	Pendik	1
Beşiktaş	1	Sarıyer	7
Beykoz	6	Silivri	2
Beyoğlu	1	Şile	2
Büyükçekmece	3	Tuzla	1
Eyüp	1	Üsküdar	3
Fatih	5	Zeytinburnu	1
Kadıköy	3	TOPLAM	48

Bulgular ve Tartışma

İstanbul, bulunduğu tarihi ve coğrafi konumundan dolayı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik bakımdan önemli bir yerleşim yeridir. İstanbul ili kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Marmara Denizi ve şehri ikiye bölen İstanbul Boğazının her iki yakasında yer alan idari açıdan 39 ilçeye sahip üç tarafı denizlerle çevrili bir yarım ada konumundadır. Bu açıdan yüksek balıkçılık potansiyeline sahiptir ve balıkçılığı geliştirmek için 39 ilçenin 21'inde kurulmuş ve faaliyetine devam eden 48 su ürünleri kooperatifi olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Kooperatif yöneticilerinden alınan verilere göre İstanbul ilindeki kooperatiflerin, ilçelere göre dağılımları, kooperatiflerin, fiziksel ve ticari imkanları, kooperatiflerin temel sorunları ve ileriye yönelik projeleri alt başlıklar halinde analiz edilmiştir.

İstanbul ilindeki birim kooperatiflerden %54.2'si Avrupa Yakası'nda, %45.8'i Anadolu Yakası'nda; kooperatiflere ortak balıkçılarınsa %61.8'i Avrupa Yakası'nda, %38.2'si Anadolu Yakası'nda faaliyet gösterdiği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre balıkçılık yapan ortak sayısının 3.716, av aracı olarak kullandıkları çeşitli boylarda 2.698 adet balıkçı teknesinin olduğu, ortaklardan %57.8'inin balıkçılığı aktif olarak yaptığı tespit edilmiştir (Tablo 3). Yapılan çalışmada kooperatiflerin dağılımı, örgütlenmesi ve balıkçılığın ekonomik anlamda sürdürülebilir olması buldukları ilçenin coğrafi yapısı ve balıkçılık potansiyeline göre değiştiği sonucuna varılmıştır.

İstanbul ilinde balıkçılık kooperatifleri üzerine yapılan çalışmalarda yıllar itibariyle değişikliklerin olduğu görülmüştür. (Timur ve Doğan, 2003) İstanbul'da su ürünleri kooperatifleri ile ilgili 2002 yılında yaptıkları çalışmada Avrupa Yakası'nda 18, Anadolu Yakası'nda 16 olmak üzere toplam 34 birim kooperatif, 2.427 balıkçı ortağı ve çeşitli boylarda 2.170 adet balıkçı teknesinin olduğunu bildirmişlerdir. İstanbul ili sınırları içerisinde farklı yıllarda balıkçılık kooperatifleri ile yapılan çalışmalarda 2009 yılında 50 birim kooperatif ve 3.793 ortak balıkçı (Doğan ve Timur 2010), 2013 yılında 50 kooperatif ve 3.793 ortak balıkçı (Karademir ve Arat, 2014), 2014 yılında 50 kooperatif ve 4.049 balıkçı ortağın (Doğan, 2015a; Doğan 2015b) olduğunu rapor etmişlerdir. Yapılan bu çalışmada ise 2017 yılı itibariyle faal olan 48 birim kooperatif ve 3.716 balıkçı ortağın olduğu tespit edilmiştir. Daha önceki yıllarda yapılan çalışmalar ile yapılan bu çalışma karşılaştırıldığında İstanbul'da su ürünleri kooperatifleri ve balıkçı ortak sayısında yıllar itibariyle değişimlerin olduğu ancak çok fazla düşüş ve yükselişin olmadığı söylenebilir.

İstanbul Su Ürünleri Kooperatiflerinin İlçelere Göre Dağılımı

İstanbul ilinde faal olarak balıkçılık yapan kooperatiflerin ilçelere göre dağılımı farklılıklar göstermektedir. Kooperatif ve ortak sayısı olarak ilk sırayı 7 kooperatif ve 781 balıkçı ortağıyla Sarıyer ilçesi almaktadır. Sarıyer ilçesini 6 kooperatif ve 419 balıkçısıyla Beykoz, 5 kooperatif ve 312 balıkçısıyla Fatih, 4 kooperatif ve 246 balıkçısıyla Adalar, 3 kooperatif ve 199 balıkçısıyla Büyükçekmece, 3 kooperatif ve 149 balıkçısıyla Kadıköy, 3 kooperatif ve 161 balıkçısıyla Üsküdar ilçesinin takip ettiği tespit edilmiştir. İstanbul ili su ürünleri kooperatiflerinin ilçelere göre dağılımları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi kurulmuş ve balıkçılık faaliyetine devam eden kooperatiflerin ilçelerin fiziki yapısı ve balıkçılık açısından potansiyelinin yeterli olduğu ilçelerde yoğunlaşmıştır. Örnek olarak Sarıyer ve Beykoz ilçesi sınırları içerisinde balıkçılık yapan kooperatif ortakları hem Karadeniz, hem de İstanbul Boğazı'nda avlanırken Beyoğlu ilçesi sınırları içerisinde balıkçılık yapan kooperatif ortaklarının avlanma sahası Haliç içerisinde kaldığı için daha kısıtlıdır.

İstanbul Su Ürünleri Kooperatiflerinin Ticari Önemi

Kooperatifler; kar amacı gütmeyen kuruluşlar olarak ekonomik faaliyetlerini sürdüren, özel yapıya sahip ekonomik ve sosyal amaçlı kuruluşlardır. Türkiye ekonomisinin her sektöründe faaliyet gösteren ticaret ve ekonomik hayatın vazgeçilmez aktörü olan kooperatifler, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na tabi olsalar da özel kanunlarında düzenleme bulunmayan durumlarda faaliyetlerini Türk Ticaret Kanunu (TTK) kapsamında sürdürmektedirler. TTK 124'üncü maddesinde ticaret şirketlerinin; kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden olduğunu ve 16'ncı maddesinde tacir sayılacağını hüküm altına almıştır (Anonymus 2014). Ne kadar TTK kapsamında olsa bile kooperatiflerin tanımından ve kanundaki özelliklerinden dolayı çeşitli vergi muafiyetleri ve istisnalardan yararlanmaktadırlar. Kooperatiflere tanınan vergisel istisnaların bir kısmı doğrudan doğruya Kooperatifler Kanunu'ndan bir kısmı da (Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Gider Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu ve Belediye Gelirleri Kanunu) diğer vergi ve harç yasalarından kaynaklanmaktadır. TTK'de da yer alan hükümler çerçevesinde kooperatiflere bazı vergi, ekonomik istisnalar ve muafiyetler sağlanmaktadır. Kooperatifler kar amacı gütmeyen ekonomik faaliyetlerini sürdüren, özel yapıya sahip ekonomik ve sosyal amaçlı kuruluşlar olarak görülse de ekonomik kazanç sağlayan tacir sayılmaktadır. İstanbul su ürünleri kooperatifleri de faaliyet

gösterdikleri ilçelerde istihdamın artırılması, yoksulluğun azaltılması, girişimciliğin desteklenmesi gibi ticari faaliyetlerde bulunurken kooperatiflere sağlanan bazı istisnalardan yararlanarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. İstanbul ili su

ürünleri kooperatiflerinin fiziki ve ticari imkânları Tablo 2’de ilçelere ve birim kooperatiflere göre ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 2. İstanbul su ürünleri kooperatiflerinin ilçelere göre dağılımları

Table 2. Distribution of Istanbul fisheries cooperatives by district

İlçeler	Kooperatif Sayısı	Ortak Sayısı	Tekne Sayısı
Sarıyer	7	781	391
Beykoz	6	419	290
Fatih	5	312	264
Adalar	4	246	154
Küçükçekmece	1	217	350
Büyükçekmece	3	199	160
Üsküdar	3	161	119
Şile	2	154	153
Kadıköy	3	149	74
Zeytinburnu	1	144	144
Arnavutköy	1	138	40
Silivri	2	130	75
Avcılar	1	125	60
Bakırköy	2	121	108
Tuzla	1	102	55
Kartal	1	85	55
Pendik	1	53	48
Beyoğlu	1	52	45
Maltepe	1	50	45
Beşiktaş	1	40	30
Eyüp	1	38	38
TOPLAM	48	3716	2.698

Tablo 3. Kooperatiflerin fiziki konum ve ticari imkânları**Table 3.** Physical locations and commercial facilities of the cooperatives

İlçesi	Kooperatif Adı	Kuruluşu	Ortak Sayısı	Tekne Sayısı	Balık Satış Yeri	Çekmek Yeri	Sosyal Tesis ve Büro	Nakil Belgesi
Adalar	Adalar Su Ürünleri	1972	45	45	-	+	+	-
	Burgazada Su Ürün.	1997	54	24	-	+	+	-
	Büyükkada Su Ürün.	1995	61	65	-	+	+	+
	Kınalıada Su ürün.	1979	86	20	-	+	+	-
Arnavutköy	Karaburun Köyü Su	2001	138	40	-	+	-	+
Avcılar	Avcılar Su Ürünleri	1999	125	60	+	+	+	+
Bakırköy	Yeşilköy Su Ürünleri	1991	82	82	+	+	+	+
	Zeytinlik Su Ürünleri	2002	39	26	+	+	+	+
Beşiktaş	Ortaköy Su Ürünleri	1978	40	30	-	-	-	-
	Anadoluhisarı Su Ürün.	1978	36	25	-	+	-	-
Beykoz	Anadolukavağı Su	1972	40	35	-	-	-	+
	Beykoz Su Ürünleri	1993	66	60	+	+	+	+
	Riva Su Ürünleri	2006	94	90	-	+	+	-
	Anadolufeneri Su Ürn.	2009	37	22	-	+	-	-
	Poyraz Su Ürünleri	1960	146	58	+	+	+	+
Beyoğlu	Beyoğlu Su Ürünleri	2005	52	45	+	-	+	-
Büyükkçekmece	Büyükkçekmece Su	1968	112	80	-	+	+	-
	Güzelce Su Ürünleri	2004	50	50	+	+	+	+
	Mimarsinan Su Ürün.	2004	37	30	-	+	+	+
Eyüp	Eyüp Su Ürünleri	2005	38	38	-	+	-	-
	Ahrıkapı Su Ürünleri	2007	13	26	-	-	-	-
Fatih	Eminönü Su Ürünleri	2001	78	63	-	-	-	-
	Fatih Su Ürünleri	1997	87	60	-	+	+	+
	İstanbul Balık Müstahsilleri Su Ür.	1949	98	70	-	+	-	-
	Küçükmustafapaşa Su	2005	36	45	-	+	-	-
Kadıköy	Bostancı Su Ürünleri	1988	34	22	+	+	+	+
	Caddebostan Su Ürün.	2007	42	25	-	+	+	-
	Kadıköy Su Ürünleri	1982	73	27	+	+	+	-
Kartal	Kartal Su Ürünleri	1985	85	55	-	+	+	+
Küçükçekmece	Küçükçekmece Su Ürünleri	1965	217	350	-	+	+	-
Maltepe	Küçükyalı Su Ürünleri	2002	50	45	+	+	+	+
Pendik	Pendik Su Ürünleri	1979	53	48	+	-	-	-
Sarıyer	Gariççe Su Ürünleri	1971	108	56	-	+	-	-
	İstinye Su Ürünleri	2006	36	36	-	+	-	-
	Kireçburnu Su Ürünleri	1999	31	52	-	+	+	+
	Rumelifeneri Su Ürün.	1971	316	150	-	+	+	+
	Rumelikavağı Su Ürün.	1971	174	60	-	+	+	+
	Sarıyer Su Ürünleri	1971	83	20	-	+	-	+
Silivri	Yeniköy Su Ürünleri	1999	33	17	+	+	+	+
	Selimpaşa Su Ürünleri	2005	70	35	+	+	+	+
Şile	Silivri Su Ürünleri	1982	60	40	+	+	+	+
	Ağva Su Ürünleri	2006	70	45	-	+	-	-
Tuzla	Şile Su Ürünleri	2000	84	108	-	+	+	+
	Tuzla Su Ürünleri	1995	102	55	-	+	+	+
Üsküdar	Çengelköy Su Ürünleri	2003	52	35	-	+	-	-
	Selimiye Su Ürünleri	2003	44	40	-	+	+	-
	Üsküdar Su Ürünleri	1982	65	44	+	+	+	+
Zeytinburnu	Zeytinburnu Su Ürünleri	1999	144	144	+	+	+	-
Oransal Değerler (%)		-	-	-	33.3	87.5	65.3	52.1

(+): var, (-): yok

İncelenen kooperatifler içerisinde balıkçılık potansiyelinin olduğu ilçelerde balıkçı barınaklarının işletilmesi, balık satış yerinin olması, balık nakil belgelerinin verilmesi, pişirilmiş olarak kendi ortak aileleri ve dışarıya balık satışının yapılması gibi ticari işlemlerin yapıldığı saptanmıştır. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre kooperatiflerin ortakları dışındaki kişilerle yaptıkları işlemler ile kooperatif ana sözleşmesinde yer almayan konularda ortakları ile yaptıkları işlemler "ortak dışı" işlemler olarak tarif edilmektedir. Bu yüzden İstanbul su ürünleri kooperatiflerinin yaptığı bu tür ticari işlemler kurumlar vergisine tabidir. Balıkçıların mensubu olduğu kooperatif hizmetlerinden yararlanması ortaklar açısından önemlidir.

Tablo 3'den görülebileceği gibi incelenen kooperatiflerden %87.5'inin sosyal tesis ve dinlenebilecekleri mekana, %65.3'ünün çekek yerine, %33.3'ünün yakaladıkları balıkları satabileceği balık satış yerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca karaya çıkış bölgelerinde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Su Ürünleri Genel Müdürlüğü tarafından su ürünleri nakil belgesi düzenleme yetkisi verilen kooperatif sayısı toplam kooperatifler içerisinde %52.1 oranında yer almaktadır (Anonymus 2018d). Kooperatiflerin bulunduğu ilçe ve balıkçılık potansiyelinin olduğu bölgelere göre altyapı ve ticari olanaklarında farklılıklar görülmektedir.

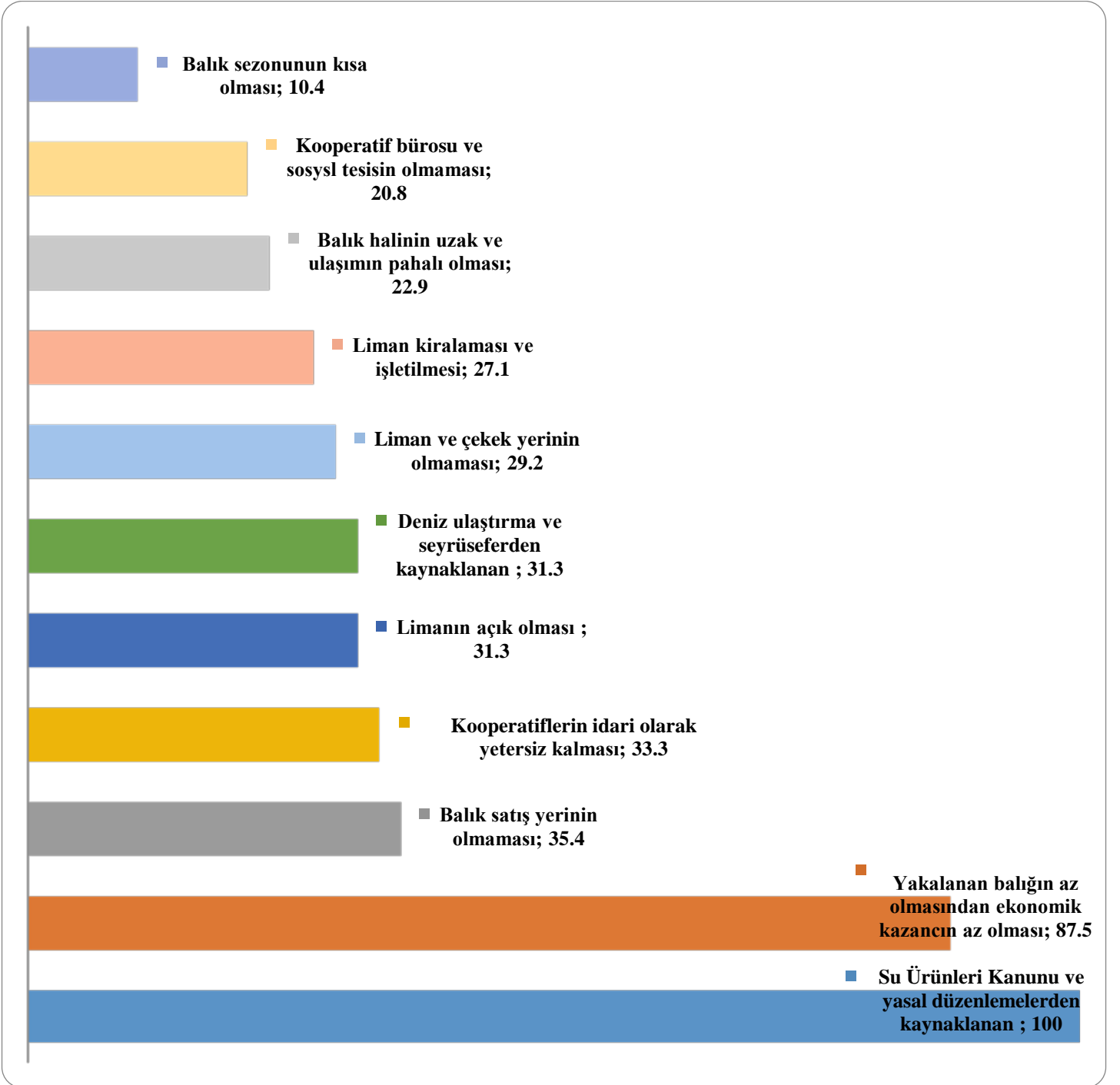
Tablo 3'den görülebileceği gibi şehir içinde kalan kooperatiflerin fiziki yer darlığı nedeniyle balık satış yeri, çekek yeri, sosyal alanlarını geliştirememişlerdir. Su ürünleri kooperatiflerinin fiziki varlıkları buldukları ilçenin coğrafi yapısı, arazi durumu ve kooperatifin balıkçılık potansiyelinden elde ettiği ekonomik gelire göre değiştiği söylenebilir.

İstanbul Su Ürünleri Kooperatiflerinin Temel Sorunları

İncelenen kooperatiflerin sorunları her kooperatif için ayrı ayrı değerlendirilmiş ve temel sorunlar tespit edilmiştir. Bütün kooperatiflerin ortak olduğu sorunlar içerisinde en önemli ve yüksek oranda (%100) su ürünleri kanunu ve kooperatifler kanunundan kaynaklanan yasal düzenlemenin ve koruma-kontrol hizmetlerinin gerektiği şekilde uygulanma-

dığından kaynaklanan temel sorun olduğu saptanmıştır. Çalışmada tespit edilen diğer temel sorunların %87.5'i kooperatif ortaklarının yakaladıkları su ürünlerinin az olmasından dolayı ekonomik kazancın düşük olması, %35.4'ü kooperatiflerin kendilerine özgü balık satış yerinin olmaması, %33.3'ü sorunların çözülmesinde ve balıkçılık yönetiminde kooperatiflerin yetersiz kalması, %31.3'ü deniz ulaştırma ve seyrüseferden kaynaklanan sorunlar ve kooperatifin balıkçı barınağının korunaklı olmadığı için sorun yaşamaları, %29.2'si kooperatifin balıkçı barınağı ve çekek yerinin olmaması, %27.1'i balıkçı limanı kiralanması ve işletilememesi, %22.9'u kooperatifin merkezinin su ürünleri haline uzak olması ve balık naklinin pahalı olması, %20.8'i kooperatif bürosunun ve balıkçıların kullanabileceği sosyal tesisin olmaması ve %10.4'ü av sezonunun kısa olması gibi sorunlardır (Şekil 2).

Ünal ve diğ., (2009) tarafından Ege kıyılarında faaliyet gösteren su ürünleri kooperatifleri üzerine yapılan bir çalışmada kooperatiflerin temel sorunları olarak: %79 su ürünleri kooperatifleri konusunda yetersiz politikalar, %75 yasa dışı avcılık, %68 sınırlı finansal kaynaklar, %65 pazarlama problemleri, %60 ticari avcılığı düzenleyen sirküler, %54 sınırlı av sahası, %42 koruma ve kontrol hizmetleri olduğu rapor edilmiştir. İstanbul'da 2013 yılında yapılan farklı bir çalışmada kooperatiflerin temel sorunları olarak: Yönetim, pazarlama-satış, faaliyet ortamı, yasal düzenlemeler ve muhasebe-finance başlıkları altında toplamış (Karademir ve Arat, 2014), 2010 yılında Marmara Denizi su ürünleri kooperatifleri ile yapılan bir çalışmada ise kooperatiflerin temel sorunları: %69.8 balıkçılık ve kooperatif eğitiminin yetersizliği, %41.9 illegal avcılık ve denetimin yetersiz oluşu, %34.9 karaya çıkışta yeterli veri kaydının yapılmadığı, %32.6 kooperatiflerin kurumsal olarak yetersiz oluşu ve %25.6 kooperatiflerin gelir kaynaklarının yetersiz olduğunu (Zengin ve Güngör, 2017) bildirmişlerdir. Bu konuda yapılan farklı çalışmalarla karşılaştırıldığında İstanbul ili su ürünleri kooperatiflerinin ve balıkçıların yaşadığı temel sorunlar arasında benzerlikler görülmüş ve sorunların yoğunluklu olarak karar verici otoriteler tarafından çözümlenebileceği, sorunların çözümünde kooperatifler ve balıkçıların yetersiz kalacağı görüşü hakim olmuştur.

Şekil 2. İstanbul su ürünleri kooperatiflerinin temel sorunlarının yüzde dağılımı

Figure 2. Percent distribution of main problems of Istanbul fisheries cooperatives

İstanbul Su ürünleri Kooperatiflerinin İleriye Dönük Projeleri

İncelenen İstanbul su ürünleri kooperatiflerinin %85.4'ünün ileriye dönük projelerinin olduğu bildirilmiştir. Kooperatiflerin ileriye dönük projeleri içerisinde tüm kooperatiflerin katıldığı sürdürülebilir balıkçılığı devam ettirebilme olanaklarının bilimsel olarak araştırılıp uygulamanın sektördeki tüm paydaşlarla paylaşılmasının sağlanması isteklerinin olduğudur.

Bireysel olarak kooperatiflerin projeleri içerisinde ilk sırayı %45.8'lik oranla balık satış yerine sahip olmak ve satış yerinin ruhsatlandırılması için gereken çabayı gösterme eğiliminde olmalarıdır. Balıkçı kooperatiflerinin yapmak istedikleri diğer projeler balıkçı limanı, mendirek, çekek yeri yapımı ve uzatılması (%43.8), balıkçı ortakların sosyo-ekonomik durumlarını düzeltmek ve yükseltmek (%43.7), limanda balıkçıların av araç ve gereçlerini koymak için bir fiziksel mekana sahip olmak ve buzhanenin yapılması (%29.2), liman yapımı ve tadilatı (%27.1), mevcut limanların kiralınması ve işletme ruhsatının kooperatif tarafından alınması (%22.9), koruma kontrol hizmetlerinin yapılması (%20.8), balık satış yerinin olması, balıkçıların yakaladıkları balıkları işleyerek ve pişirerek pazarlamak (%16.7), limanda balıkçıların dinlenmesi ve zaman geçirecekleri sosyal alanlara sahip olmak (%12.5), balık, midye yetiştiriciliği ve turistik olta balıkçılığı yapmak (%10.4) şeklinde sıralanmaktadır. İncelenen kooperatiflerin ileriye dönük projeleri Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4'den görülebileceği gibi incelenen kooperatiflerin temel sorunlarının giderilmesi ve var olan imkanları ölçüsünde ileriye yönelik projelerinin olduğu görülmektedir. Kooperatifler projelerini uygulayabilmeleri için fiziki, maddi ve kamu tarafından verilmesi gereken izinlere sahip olmaları gerekmektedir. Kooperatiflerin %85,4'ünün ileriye dönük projelerinin olması sürdürülebilir balıkçılık açısından arzu edilen bir durumdur. Ege bölgesi içsu ürünleri kooperatiflerinde yapılan bir çalışmada ileriye dönük projeleri %41 oranında bulunmuştur (Ünal ve diğ., 2011). Ege Bölgesi'nde yapılan çalışma ile İstanbul ilinde yapılan çalışmada kooperatiflerin ileriye dönük projelerinin olması sürdürülebilir balıkçılık ve kooperatif organizasyonunun iyileştirilmesi açısından anlamlı kabul edilmektedir.

Sonuç

Yapılan çalışmada İstanbul ilinde balıkçılık sektörü için su ürünleri kooperatiflerinin dört bine yakın balıkçısı, üç bine yakın çeşitli boylarda teknesi ile ekonomik faaliyette bulunmaktadır. Ayrıca imalat ve lojistik sektöründe görev yapanlar, tekne ve kooperatiflere malzeme sağlayan firmalar tedarikçi yan sektörde ve kooperatif bünyesinde çalışanlarla birlikte ülke ekonomisi ve İstanbul ekonomisine sağlayacağı ticari katkısı azımsanmayacak düzeydedir. Çalışmada incelenen kooperatiflerin sorunları yanında avantajlı durumları da gözlemlenmiştir. Bazı kooperatifler sorunlarını çözmeye yolunda atılımlar yaparken bazıları ise yasal mevzuat, ekonomik ve fiziksel yetersizliklerden dolayı sorunlar yaşamaya devam etmektedir.

Balıkçılık sektörü ve su ürünleri kooperatiflerinin ticari ve ekonomik verimliliğini artırabilmek için kısa, orta ve uzun vadeli stratejilerin geliştirilmesi ve sorunların çözümü konusunda yasal düzenlemelerin bir an önce yapılması kaçınılmazdır. Balıkçılığın ticari ve ekonomik olarak sürdürülebilir olması açısından yasal düzenlemelerin yapılması, kooperatifler ve balıkçılıkla ilgili temel problemlerin kamu otoritesi tarafından çözümlenmesi, doğal stokların ve balıkçılık kaynaklarının iyi yönetilmesi, kooperatiflerin ve balıkçıların kullandıkları av araç-gereçlerinin konuşlandığı yer olan balıkçı limanı ve liman içinde kullanacağı fiziki alanların düzeltilmesi öncelik taşımaktadır.

Şüphesiz kooperatifçiliğin ve balıkçılığın gelişmesinde devletin sağladığı desteğin önemli bir payı vardır. Bu desteklerin başında da koruma-kontrol ve balıkçılıkla ilgili altyapı yatırımlarının yapılması, vergi muafiyeti ve istisnaları gelmektedir. Ülkemizde kooperatiflere Kurumlar Vergisi ve Katma Değer Vergisi kanunlarında çeşitli istisnalar sağlanmakta olup bunun sürdürülebilir hale getirilmesi ekonominin kayıt altına alınmasına da yardımcı olacaktır.

Sıralanan bu sorunların giderildiğinde kooperatif organizasyonu ile avcılıktan elde edilen su ürünlerinin pazarlanması sonucu balıkçı açısından elde edilen ekonomik kaynak ticari olarak değerlendirilecek ve ülke, bölge ve İstanbul ili ve balıkçılıkta istihdam edilenlerin sosyo-ekonomik gelişmişliğine katkı sağlayacaktır.

Teşekkür

Bu çalışmanın yapılması esnasında anketleri doldurarak kooperatifleri ile ilgili bilgileri verip çalışmanın yapılmasına katkı sağlayan İstanbul su ürünleri kooperatifleri başkan ve yöneticilerine teşekkür ederim.

Tablo 4. İstanbul İli su ürünleri kooperatiflerinin ileriye dönük projeleri.
Table 4. Prospective projects of the cooperatives of Istanbul province.

Kooperatif Adı	Limana ihtiyacı	Mendirek ve çekek yeri yapımı ve uzatılması	Limanın Kiralanması	Av araç gereç yerinin ve buzhane yapımı	Balık satış yeri yapımı ve ruhsat alımı	Balıkçılar için sosyal alan yapmak	İşleyerek ve pişirerek balık satmak	Ortakların sosyo-ekonomik durumunu düzeltmek	Koruma kontrol hizmetlerini geliştirmek	Balık yetiştiriciliği, turistik olta balıkçılığı ve dalyan kurma
Adalar Su Ürünleri	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağva Su Ürünleri	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-
Ahırkapı Su Ürünleri	+	+	+	-	+	-	-	+	-	-
Anadolufeneri Su Ürünleri	+	+	-	+	+	-	-	-	-	-
Anadoluhisarı Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anadolukavağı Su Ürünleri	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-
Avcılar Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beykoz Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+
Beyoğlu Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bostancı Su Ürünleri	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-
Burgazada Su Ürünleri	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Büyükkada Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Büyükkçekmece Su Ürünleri	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Caddebostan Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çengelköy Su Ürünleri	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-
Eminönü Su Ürünleri	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-
Eyüp Su Ürünleri	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-
Fatih Su Ürünleri	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-
Garipçe Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Güzelce Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
İstanbul Balık Müstahsilleri Su Ürünleri	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-
İstinye Su Ürünleri	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-
Kadıköy Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Karaburun Köyü Su Ürünleri	-	+	+	-	+	-	-	+	-	-
Kartal Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kınalıada Su Ürünleri	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-
Kireçburnu Su Ürünleri	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-
Küçükçekmece Su Ürünleri	-	+	+	+	+	-	-	+	-	-
Küçükmustafapaşa Su Ürünleri	-	-	-	+	+	+	-	+	-	-
Küçükyalı Su Ürünleri	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-
Mimarsinan Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Ortaköy Su Ürünleri	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Pendik Su Ürünleri	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-
Poyraz Su Ürünleri	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-
Riva Su Ürünleri	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
Rumelifeneri Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rumelikavağı Su Ürünleri	-	-	-	+	-	-	-	+	-	+
Sarıyer Su Ürünleri	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-
Selimiye Su Ürünleri	-	+	+	-	+	-	-	-	+	-
Selimpaşa Su Ürünleri	-	-	-	+	+	-	-	+	+	-
Silivri Su Ürünleri	+	+	+	+	-	-	-	+	-	-
Şile Su Ürünleri	-	-	-	+	+	-	+	+	-	-
Tuzla Su Ürünleri	-	+	-	+	-	-	-	+	+	-
Üsküdar Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
Yeniköy Su Ürünleri	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-
Yeşilköy Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Zeytinburnu Su Ürünleri	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-
Zeytinlik Su Ürünleri	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Oransal Değer (%)	27.1	43.8	22.9	29.2	45.8	12.5	16.7	43.7	20.8	10.4

(+): var, (-): yok

Kaynaklar

- Anonymus (2014). Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. Kooperatifler Açısından 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler. <http://koop.gtb.gov.tr/data/51f7a792487c8e14b445462c/6102kanunkitab1%C4%B1.pdf> (Erişim tarihi: 15.01.2018).
- Anonymus (2017). http://cografyaharita.com/haritalarim/4l_istanbul_ili_haritasi.png. cografyaharita.com,2017 (Erişim tarihi: 21.07.2018).
- Anonymus (2018a). Su Ürünleri İstatistikleri 2018. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü. <https://www.tarim.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/BSGM.pdf>. (Erişim tarihi: 03.09.2018).
- Anonymus (2018b). Tarım ve Ormancılık Bakanlığı. https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Belgeler/Tar%C4%B1msal%20%20c3%96rg%C3%bctlenme%20Tablosu_05.06.2018_.pdf (Erişim tarihi: 03.09.2018)
- Anonymus (2018c). İstanbul İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. https://istanbul.tarimorman.gov.tr/Belgeler/SolMenu/Subeler/KirsalKalkinmaOrgutlenme/Calisma-Raporu/2017/2017%20YILI%20OCAK-ARALIK%20ÇALIŞMA%20RAPORU%20BRİFİNG%20_1_SON.pdf (Erişim tarihi: 03.09.2018).
- Anonymus (2018d). Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İstanbul Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü <https://istanbul.tarim.gov.tr/Belgeler/SolMenu/Subeler/HayvanSagligi/SuUrunleri/SuUrunleriYetkiBelgesiVerenKoop.pdf> (Erişim tarihi: 07.02.2018).
- Arpa, H. (2015). Balıkçılık Tarihimizden Notlar, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Özdoğan Matbaası, s 316. Yenimahalle-Ankara.
- Boran, Ş. (2016). Su Ürünleri Sektör Raporu. İzmir Ticaret Odası, Ar-Ge Bülten, Eylül-Ekim 2016.
- Doğan, K, Timur, M. (2010). “Balıkçılık Sektöründe su Ürünleri Kooperatiflerinin Rolü ve Örgütlenme Yapıları” Ed. Bahri Karlı, Remziye Özel & Fatma Öcal Kara, *Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi Kitabı*, C:2, 22-24 Eylül, 2010 Şanlıurfa, Turkey, pp :854-861.
- Doğan, K. (2016). Su Ürünleri Kooperatifçiliğine Genel Bakış. *Kooperatif Postası Karınca*, 83(959), 19-24.
- Doğan, K. (2017a). Su Ürünleri Kooperatiflerinin Türkiye’deki Dünü, Bugünü ve Geleceği. *Turkish Journal of Aquatic Sciences*, 32(1), 21-34.
- Doğan, K. (2015a). Balıkçılık Sektöründe Su Ürünleri Kooperatiflerinin Yeri ve Önemi. Ed. Hikmet Kavruk. *21. Milletlerarası Kooperatifçilik Kongresi*, 14-15 Mayıs 2015. Safranbolu-Karabük, Turkey, pp. 629- 649.
- Doğan, K. (2015b). Marmara Bölgesi Balıkçılık Sektöründe Faaliyet Gösteren İçsu Kooperatiflerinin Mevcut Durumu ve Örgütlenme Yapıları. *Yunus Araştırma Bülteni* 2015(3), 31-44.
- Doğan, K. (2017b). İstanbul İli Su Ürünleri Kooperatiflerinin Yönetim ve Organizasyon Yapısı. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, Özel Sayı 2017(52), 448-469.
- GTHBSÜGM (1975). 1973 Yılı Su Ürünleri Kredileri ve Kooperatifleri Araştırması, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Su Ürünleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 2, s. 70, Ankara.
- Karademir, M., Arat, M.E. (2014). Su Ürünleri Kooperatiflerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul İli Örneği. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(41), 133-156.
- Küçükoğlu, M. (2012). Kalkınma Planlarında Su Ürünleri Sektörü (Hedefler ve Gerçekleşmeler, 1963-2012). *Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2012, 16(2), 9-18.
- Özbilge, H. (1946), “ İstanbul Balık Avcıları Kooperatifi”, *Karınca Kooperatif Postası*. 12(112), 6-7.
- Özdemir, N., Aras, M.N. (2005). Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) Su Ürünleri Sektörünün Üretim, Tüketim, İhracat ve İthalat Yönünden Karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 36(1), 109-116.
- Timur, M., Doğan, K. (2003), A Model Study on the Role of Istanbul Fish Cooperatives at Turkish Fisheries” *Turkish Journal of Marine Sciences*, 9(1), 69-80.

- TOBSÜDB (1982), Tarım ve Orman Bakanlığı, Su Ürünleri Daire Başkanlığı, *1980 Yılı Türkiye Su Ürünleri Kooperatif ve Birlikleri Araştırması*, Yayın No. 11, 1982, S.40 Ankara.
- Uras, N. (1972), Kooperatif İstatistikleri”, *Karınca Kooperatif Postası*, 39(472), 5-10.
- Ünal, V., Göncüoğlu, H., Sarı, M.H. (2011). Ege Bölgesi İçsu Kooperatiflerinin Mevcut Durumu, Problemleri ve İleriye Yönelik Projeleri. *Su Ürünleri Dergisi*, 28(2), 47-52.
- Ünal, V., Güçlüsoy, H., Franquesa, R. (2009). A comparative study of success and failure of fisheries cooperatives in the Aegean, Turkey. *Journal of Applied Ichthyology*, 25, 394-400.
- Zengin, M., Güngör, G. (2017). Su Ürünleri Kooperatiflerinin Balıkçılık Yönetimi İçerisindeki Rolü: Marmara Denizi Örneği, Türkiye. *Turkish Journal of Aquatic Sciences*, 32(2), 102-119.